

Loppu 39-vuotias mies sulki oven takanaan ja laskeutui puolikkaan kerroksen alas ja avasi oven syyskuun kuulaan raikkaaseen ilmaan. Kerrostalon pihassa aisti meren läheisyyteen ja kohta vaahteroiden lehdet täyttäisivät maan ja pojat saattaisivat liukastua niihin koulumatkallaan. Mies oli huomannut että varsinkin nuorempi veli piti siitä, että lukitsi polkupyörän eturenkaan ja kokeili miten pitkään pysyisi pystyssä lukitulla eturenkaalla. Pojillekin olisi parempi että hän lähtisi nyt. Vaimo oli töissä ja oli sunnuntai, joten kukaan ei kyselisi perään liian pian, mies mietti. Ja isoäiti kyllä pitäisi huolta lapsista myöhemmin iltapäivällä, kun häntä ei kuuluisi takaisin. Voimat olivat lopussa, olivat olleet jo kauan. Ilmeetön mies odotti bussia maastopuvussa ja nousi bussiin numero 77 kohti venesatamaa. Hänellä ei ollut mitään mukanaan, paitsi tulitikut ja veneen avaimet. Hän oli jättänyt Sierran avaimet tupakka-askin viereen hyllylle eteisen ja olohuoneen väliin. Hänellä ei ollut mukanaan kotiavaimia, koska ei tarvitsisi niitä enää. Veneessä oli dieseliä ja aseensa hän oli piilottanut kajuuttaan jo viikolla töiden jälkeen. Oli ollut helppo valehdella vaimolle, että hän jäisi ylitöihin, koska oli tehnyt sitä jo vuosia. Mies tuns miten bussi kiihdytti Länsiväylää ja hän katseli valtavan väsymyksen vallassa ohi vilistävää syksyistä maisemaa. Tapiolan liittymän kohdalla meri kiilsy syysauringossa ja mies mietti, miksei hän saanut iloa enää mistään. Kohta hän saisi viimein levätä, hän oli sisältä tyhjä ja väsynyt eikä jaksaisi enää esittää. Hän oli pitänyt kulissia yllä kotona jo kaksi vuotta, vai mistä edes alkaisi laskea. Tuntui vääreiltä esittää ja valehdella koko olemassa olollaan perheelle, lapsille ja vaimolle ja sukulaisille. Ystäviä hänellä ei ollut. Jokainen sunnuntai oli petos ja valhe, koska he eivät tieneet sitä mitä hän tiesi. Ja hän ei halunnut enää valehdella rakkaimmilleen, se tuntui niin vääreiltä ja söi loputkin voiman hiput joita hänellä oli. Kohta hän saisi viimein levätä ja valehtelu loppuisi. Hänestä oli tullut taakka itselleen ja kaikille muille, olisi parempi kaikille että hän lähtisi nyt, viimein. Mies jäi pois bussista ja käveli hiekkatietä venesatamaan. Tätä samaa tietä pojat olivat usein menneet Gallen-Kallelan museoon katsomaan taidetta ja syömään pullaan kahvilaan hänen vaimonsa kanssa. Mies oli ollut ylitöissä viikonloppuisin. Alkava syksyn kuulas kosteus painui vihreitä housuja vasten ja tuntui reisilihaksissa. Mies etsi tupakkaa taskustaan mutta huomasi jättäneensä askin kotiin, nyt oli myöhäistä ostaa uutta. 'Menköön sitten näin', mies lausui itsekseen ääneen. Hän oli nuorena vaeltanut partion kanssa metsissä ja ympäröivät havupuut antoivat hieman luonnon suomaa rauhaa. Hän melkein nautti olostaan kävellessään kaupungin sisään jäänyttä metsätietä. Ehkä Keuruulla asiat olisivat menneet toisin, hän mietti. Mökkiä tulee ikävä, hän ajatteli. Nyt oli tärkeää keskittyä vielä hetki, isä ei hyväksyisi tätä, mutta miten hän voisi ymmärtääkään. Keuruulla asiat olivat ihmisen kokoisia, mutta pääkaupunkiseudulla ihminen hukkui liittymien ja asfaltin sekaan. Eikä ollut tuttavien eikä ystävien, ei niitä ollut Keuruullakaan ollut tarpeeksi, hän mietti. Mutta töitä hän oli osannut tehdä, tähän asti. Nyt ei voimia riittänyt enää siihenkään, hän ei ymmärtänyt enää mitä näki edessään. Monimutkaiset teräsrakenteiden lujuuslaskut eivät enää onnistuneet, senkin tähden oli parempi että hän lähtisi. Joku saattaisi vielä kuolla jos rakennukset sortuisivat. Herranen aika, oli kiire, joku saattaisi kuolla ellei hän hoitaisi asiaa nyt kuntoon! Mies avasi venesataman laiturin teräsverkko-oven ja sulki sen takanaan. Prismassa Juhani käveli Keuruun S-Marketin kylmähyllyjen välissä ja paleli. T-paita ja shortsit olivat liioittelua, Suomen kesä ei antaisi armoa eikä myöskään marketin kylmälaitteet. 'Miten olis tää maksalaatikko', Juhani sanoi ilkeästi. 'Just, mitähän sä nyt meinaat, juhannukseksi?', Venla sanoi hymyillen ja katsoi Juhania lempeästi silmiin. 'Mä otan näitä kaksi, siinä on mun osuus sitten. Ei tarte muuta.' Tuomas sanoi. Juhani ja Venla vaihtoivat katseita ja Venla nappasi kokonaisen taimenen suoraan styroksiseen kylmälaukuun maksalaatikoiden ja kylmäkallein päälle. Juhani käveli edellä mannerheimiläisessä ryhdissään. Venla ja veli jäivät taemmas ja Juhani suuntasi leipähyllylle

hakemaan tuoreen rievän. Pala kurkussa tuntui mustalta möykyltä ja hänen oli yhä vaikeampi kestää ristiriitaa. Miten ylläpitää kulissia, että kaikki oli hyvin? Miten jatkuvasti elää valheellisesti kaikkein rakkaimman ja maapallon läheisimmän ihmisen kanssa? Miten hän voisi kertoa Venlalle? Miten hän itse voisi koskaan pärjätä yksin? 'Hei täs on nyt tää rievä – tää on melkein lämmin vielä', Juhani sanoi ja yritti niellä suuren mustana ja palan kurkusta alas. Häntä raivostutti, mikä vaati häntä luopumaan kaikkein parhaasta osasta elämänsä? 'Hienoo, mä löysin tätä marmeladia mistä sä pidät, täs on näitä appelsiinin kuoria seassa', Venla sanoi. 'Mihin se Tuomas nyt meni jo, kassalle asti?' 'No se nyt on sellanen, se otti pari olutta matkaan ja ne maksalaatikot. Eiku tuolla se on, lukee Tekniikan Maailmaa lehtihyllyllä.' Juhani valitsi lyhyimmän jonon ja edessä oli vain neljä asiakasrykelmää. Kaksi siistiä tapausta ja sitten kolme lasta ja isä ja äiti. Kurkkujumi paheni, hän ei kohta pystyisi enää hillitsemään sitä. Ihminen kestää lyhyen ajan mitä tahansa kidutusta, mutta pitkäkestoista ahdistusta ei kestä kuin muutaman vuoden, hän ajatteli. Jo ajomatkalla Keuruulle hän oli taistellut ja yrittänyt unohtaa ja olla hetkessä. Mutta nyt hänestä alkoi tuntua, että pala kurkussa saisi hänet kiinni ja hän tulisi häviämään taistelun. Suuri musta alkoi nousta aamusumun tavoin kassan lattianraoista ja levitä sieltä kohti lapsiperhettä. Kassahihnan alta työntyi savun oloista mustaa ja se aaltoili alas hihnalta ja kietoitui perheenisän jalkoihin. Sieltä suuri musta nousi kohti isän kurkkua, käyden kesäpaidan selässä ja nousten niskaan. Juhani mietti mitä tehdä, mieshän tukehtuisi kohta tuohon perheeseensä ja kuolisi, hän oli hengenvaarassa eikä itse tiennyt sitä. Juhani mietti kuumeisesti mitä hän voisi tehdä vaikuttamatta liian oudolta. Kassakone piippasi, hihnan liukuminen kuullosti sietämättömän kovalta ja ihmisjoukko ahdisti Juhania. Pienet riiviöt kinastelivat keskenään ja vonkuivat karkkia vanhemmiltaan. Juhani asetti maitopurkin hihnalle ja vei kätensä kuin vahingossa miehen selkään ja tönäisi häntä kyynärpäällään. Huojentuneena Juhani näki, että musta savu haihtui miehen kurkun ympäriltä. Mies kääntyi ja tuijotti Juhania muttei sanonut mitään. 'Mikä sun on', Venla sanoi ja otti Juhani kädestä kiinni. Juhani katsoi Venlaa ja häntä alkoi itkettää. Hän ei ikinä pystyisi tähän. Hän ei voisi jäädä. Juhani ei sanonut mitään vaan käveli pois kohti ulko-ovea. Kylmäketju katketkoon, hän ei nyt pystyisi tähän kohta enää sekuntiakaan. 'Juhani, minne sä meet, nää ostokset?' 'Mä voin maksaa nää', Tuomas sanoi ja kaivoi visa-kortin mustasta kuluneesta lompakostaan. 'Mä en tajua mikä sillä on', Venla sanoi itkua äänessään. 'Siinä menee hyvä mies hukkaan.' 'No mennään nyt vaan. Pakkaa sä nää kamat', Tuomas sanoi. Venla pakkasi taimenen uudestaan styrox laatikkoon ja yksi kyynel jäätty kylmäkallen pintaan. Pakkasta vielä riitti, jotta kylmäketju säilyisi mökille asti. Juhani käveli ulos ja tunsu Venlan katseen selässään. Hän oli romahtamaisillaan. Hänen piti päästä ulos. Hengittää ja vapautua. Kurkkujumi oli niin paha, että hän melkein oksensi. Hän tunsu miten kesäinen ilma tuli liukuovien takaa vastaan ja hän käveli aurinkoon. Eteen avautuvaan asfalttiin oli maalattu perheparkkia osoittava kuvio, kolme lasta ja isä ja äiti. Juhani oksensi vatsansa sisällön lämpimälle asfaltille. Tuomas ja Venla tulivat liukuovista ulos. 'Mä vien nämä ruuat tonne autoon, tulkaa perässä sitten', Venla sanoi. Tuomas katseli Juhania eikä sanonut mitään. 'Näillä on näitä lapsiparkkeja tässä', Juhani sanoi. 'Joo', Tuomas sanoi. He katselivat kun perhe pakkasi tavaransa Audin takakonttiin. 'Toi Venla on tosi hyvä sulle, se on hyvä ihminen'. 'Just siks mua ahdistaa niin paljon', Juhani sanoi. 'No, mennään nyt.' 'Joo', ei se tästä muutu.

Alku 1987, 45 vuotta toisen maailmansodan päättymisen jälkeen Juhani isoisä joutui pyytämään toverinsa arkunkantajiksi poikansa hautajaisiin. Veteraanit järjestäytyivät harjoituksiin kunniakujaan Keuruun hautausmaalla. 'Kuinka se nyt näin kesken kaiken, varhain', veteraanit kysyivät. Isoisä ei kyennyt vastaamaan mitään. Hänen vasen kätensä alkoi hieman täristä ja hän kääntyi pois ja käveli autolleen. Olisi vielä sovittava hautakivestä ja vietävä isoäiti

ruokia tilaamaan. Isoisä käveli syksyistä lehmuskujaa kohti autossa odottavaa vaimoaan ja puhui hiljaa itsekseen: 'Liian ankariako me olimme. Ja se työ, aina se työ.' Miksi hän oli selvinnyt maailmansodan taisteluista, vain haudatakseen nyt poikansa, rauhan aikana. 'Miksi se nyt vasta tulee maksettavaksi,' hän sanoi kävellessään. Sateisen kostea sora narskui hänen kenkiensä alla. Hautausmaan harmaa graniittinen muuri katseli nuorta perhettä. Yksi oli arkussa, muut astelivat sen perässä. Syksyinen ilma oli kuulaan kirkas. Aurinko valaisi muurin tumman harmaata graniittista pintaa. Elämä oli kaikkoamassa luonnosta kesän jäljiltä. Nuori pelästyneen näköinen poika käveli kirpeän kauniissa syysauringossa, ilmassa oli otsonin tuoksu. Oli sellainen päivä, jolloin voi nähdä taivaaseen saakka kymmenien kilometrien korkeuteen. Poika katseli maahan. Muuri katseli poikaa, joka käveli äitinsä vieressä. Nainen oli nuori, nuori leskeksi. Hänessä oli vielä alle nelikymppisen naisen keveyttä ja terveyttä. Sivuilla seurasi toinen isompi poika. Sukua oli ympärillä, ihmisiä, tuttavita. Aivan kuin tuore ja hauras suru olisi yllättäen tippunut näiden ihmisten päälle, muuri ajatteli. Ihmiset näyttivät tottumattomilta tilanteeseen ja yllättyneiltä. He eivät näyttäneet tietävän mitä tälle kaikelle surulle pitäisi tehdä. Neuvottomia katseita risteili, siellä missä niitä alta kulmain pääsi varkain vuotamaan. Jotain odottamatonta oli tapahtunut, muuri ajatteli. Muurin kävi sääliksi poikaa, joka varmalla kädellään otti tukea äidistään. Vai yrittikö poika tukea äitiä? Näytti siltä kuin poika olisi jännittänyt nuoret lihaksensa tumman puvun alla, ja tukenut äitiään. Pojan ryhti oli hieman liian totinen ja silti epävarma. Harmaa graniittimuuri seisoj totisena ja vaiti. Asian selvittämiseen menisi kauan aikaa ja sitten se toistuisi jälleen. Suru oli valunut näiden ihmisten päälle. He yrittivät vielä epäuskoisesti ravistella sitä päältäään, varmastihan kyseessä oli väärinkäsitys. Mutta asia oli liian vakava väärinkäsitykseksi, sen näki ihmisten kasvoilta. Suru tulisi valtaamaan heidät, sitten muuttumaan tavaksi ja tottumukseksi, osaksi arkea. Vuosien päästä tulisi aika, jolloin surusta pitäisi pitää kiinni, tehdä kunniaa kuolleelle ja yrittää olla unohtamatta. Ja samalla yrittää unohtaa. Muistaa oikealla tavalla. Miten elää, kunnioittaa kuollutta ja olla kuolematta itse? Näiden ihmisten olisi uskallettava elää eteenpäin, muuri ajatteli. Mutta niin ei välttämättä kaikille tapahtuisi. Muuri ei kadehtinut ihmisten vaellusta vihreällä kirkkomaalla lehmusten mustien oksien alla. Muuri vaikenä, käpertyi vakaaseen kivisyyteensä ja antoi ajan alkaa kulua. Oli ihmisten tehtävä elää eteenpäin, ei muurin. Poika ei itkenyt.